

Nr 1049

Av herrar **Helén** och **Bengtson**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 70, med förslag till lag om ändring i kommunal-skattelagen (1928: 370), m. m.*

(Lika lydande med motion nr 1214 i Andra kammaren)

Sammanfattning

Syftet med en skattereform bör enligt centerpartiets och folkpartiets uppfattning i första hand vara att få till stånd en omfördelning i skattebördan till de lägre inkomsttagarnas förmån, att åstadkomma lättnader i den direkta beskattningen, att få en förskjutning mot indirekt beskattning, att genom värdesäkring få skatteskalor och andra delar av skattesystemet anpassade till inkomst- och prisutvecklingen, att lätta den ekonomiska pressen på kommunerna och få till stånd ett system med individuell beskattning.

Det av regeringen framlagda förslaget överensstämmer i många avseenden med de krav mittenpartierna under flera år fört fram i riksdagen. Avsevärda förändringar, kompletteringar och tillägg när det gäller riktlinjerna för det fortsatta reformarbetet är dock enligt vår uppfattning nödvändiga på flera områden.

I fråga om stödet till barnförsörjarna föreslår vi, att ett särskilt vårdnadsbidrag för barn i åldern fram till inträde i grundskolan införs med en första »grundplåt» på 500 kronor per barn och år. De allmänna barnbidragen bör indexregleras och en plan upprättas för barnstödet fortsatta utbyggnad. Åtgärder måste också vidtas för att trygga att pensionärer och andra grupper som är starkt beroende av sociala förmåner för sin försörjning får fortsatt del i levnadsstandardhöjningen.

Det i propositionen föreslagna avdraget på slutskatten för makar, där den ene är hemmavarande och inte har någon inkomst, bör utbytas mot ett direkt bidrag att utbetalas till den hemmavarande maken och till ensamstående barnförsörjare. Ett sådant bidrag kan utnyttjas fullt ut även av familjer som har små inkomster. En översyn bör också företas av skatteskalen i syfte att undvika kraftiga höjningar av marginalskatten. Enligt propositionen inträder marginalskatteökningar i inkomstskiktet 20 000—55 000 kronor och når ett maximum vid 35 000 kronor. Den kraftiga marginalbelastningen på folkpensionärers sidoinkomster bör lindras. För makar med s. k. faktisk sambeskattning bör rätt till viss uppdelning av inkomsten införas, om bägge makarna är sysselsatta i förvärvskällan. Fulltidsarbetande inkomsttagare med särskilt små inkomster bör få ökade möjligheter till extra avdrag för nedsatt skatteförmåga.

Med kommunernas nuvarande ekonomiska situation är det nödvändigt att staten fullt ut kompenserar kommunerna för de minskade skatteinkomsterna. Det är också nödvändigt att åtgärder vidtas för att åstadkomma en ytterligare utjämning av de kommunala skattesatserna, inte minst för att motverka de negativa verkningarna av borttagandet av kommunalskatteavdraget.

De av oss framförda förslagen till förbättringar kan inte i sin helhet genomföras med verkan från den 1 januari 1971 utan förutsätter delvis ikraftträdande vid senare tidpunkt. Den med skatteförslaget sammanhängande reformverksamheten bör genomföras under de närmaste åren.

Riksdagen bör redan i år — som en första etapp — besluta om vissa förändringar i förhållande till regeringens förslag. Vi syftar på ökat stöd till barnfamiljerna, omläggning av det föreslagna hemmakeavdraget till ett direkt bidrag, vissa ändringar i beskattningsreglerna för s. k. faktiskt sambeskattade och förbättringar för grupper med särskilt låga inkomster. Vi är villiga att medverka till den ytterligare finansiering som bedöms bli erforderlig för att förbättringarna skall kunna genomföras. Detta innesluter även den mindre justering av uttaget av mervärdeskatt, som eventuellt kan bli nödvändig. Vårt förslag innebär en riktigare avvägning av skatter och bidrag än vad som föreslagits i propositionen. Det innebär i stort sett en omfördelning av skattebördan, inte någon ökning av det totala skattetrycket.

Skatteomläggningens syfte och genomförande

Tanken på en större skattereform har under 1960-talet förts fram vid åtskilliga tillfällen. 1964 lade allmänna skatteberedningen fram förslag till en samlad översyn av stora delar av skattesystemet. Delar av beredningens förslag har senare genomförts. Däribland kan nämnas omläggningen av den indirekta beskattningen från omsättningsskatt till mervärdeskatt. Andra delar av skattesystemet har senare varit föremål för utredning av bl. a. familjeskatteberedningen och företagsskatteutredningen. I den mån förslagen berört familjebeskattningen har de dock hittills inte genomförts.

De senaste årens utveckling på skatteområdet har gett ökad tyngd åt kraven på en genomgripande revidering av skattesystemet. Särskilt kan framhållas den kraftiga stegringen av kommunalskatterna, skattesystemets bristande anpassning till inkomst- och prisutvecklingen samt inte minst det ökade totala skattetrycket. Allt starkare krav har därjämte rests på en övergång till individuell beskattning.

På grund av de ytterligt begränsade direktiven hade den mera skattetekniskt inrättade familjeskatteberedningen inga formella och ej heller finansiella möjligheter att lägga fram förslag till en sådan genomgripande skatteomläggning, som det här nu är fråga om.

Skattereformens syfte

Folkpartiet och centerpartiet har vid upprepade tillfällen de senaste åren, bl. a. i motioner till förra årets riksdag, understrukit behovet av en samlad skattereform. Målsättningen har bl. a. varit att få till stånd en omfördelning i skattebördan till

de lägre inkomsttagarnas förmån, att åstadkomma lättnader i den direkta beskattningen, att få en förskjutning mot indirekt beskattning, att effektivt minska skattefusket, att få skatteskalor och andra delar av skattesystemet anpassade till de senaste årens inkomst- och prisutveckling samt till en fortgående inflation, att lätta den ekonomiska pressen på kommunerna och att få till stånd ett system med individuell beskattning.

Från mittenpartierna har sedan länge framförts bl. a. följande riktlinjer för en kommande skattereform.

- En allmän skattereform måste genomföras som innebär att de direkta inkomstskatterna minskas och andelen indirekt beskattning ökas. Ett oavvisligt krav är härvid att grupper med låg konsumtionskraft kompenseras genom särskilda lättnader i den direkta skatten och genom ökning av de s. k. transfereringarna riktade mot särskilt inkomstsvaga grupper t. ex. låginkomsttagare, barnfamiljer, pensionärer, studerande, värnpliktiga etc.
- Såväl statlig som kommunal inkomstskatt bör i en ny skattekonstruktion göras så, att inkomst som är nödvändig för existensminimum blir helt fri från inkomstskatt.
- Ett nytt skattesystem bör innefatta regler, som tryggar olika förmånens värde i förhållande till ändringar av penningvärdet.
- En grundläggande princip bör vara, att varje inkomsttagare beskattas för sig för sin inkomst oberoende av civilstånd. En sådan lösning underlättar bl. a. för gifta kvinnor att efter eget bedömande ta förvärvsarbete utanför hemmet. Givetvis måste en sådan skattereform omgärdas av mjuka övergångsbestämmelser och särskild hänsyn tas till de gifta kvinnor, som på grund av ålder, bristande utbildning eller ensidigt näringsliv i hemorten saknar reella möjligheter till yrkesarbete utanför hemmet. En övergång till s. k. särbeskattning måste också kompletteras med förstärkt stöd åt barnfamiljer och utbyggda möjligheter till omskolning och yrkesutbildning för gifta kvinnor samt ökad tillgång till deltidsarbete.

Det totala skattetrycket

De senaste årens utveckling har som redan nämnts inte bara inneburit en förskjutning mellan olika skatteformer utan också en markant höjning av det totala skattetrycket. I sin bok »Fakta om skatten» säger finansministern: »Vi erkänner villigt, att vårt land nu nått en total skattebelastning, som vid en jämförelse med omvärlden ligger på toppen.» Finansministern har rätt. Skatter och socialförsäkringsavgifter upptar en större del av nationalprodukten i Sverige än i något av de övriga OECD-länderna. Om man endast betraktar skatterna, blir Sveriges tätposition ännu mera markant. Sverige ligger också i topp, när det gäller förändringen av denna andel under den senaste tioårsperioden. Andelen skatter och socialförsäkringsavgifter av bruttonationalprodukten utgjorde 1967 40,9 % i Sverige. Närmast följde Frankrike med 38,7 %, Norge med 37,8 % och Nederländerna med 37,1 %. För år 1970 kan andelen uppskattas till nära 43 % i Sverige.

En utgångspunkt för våra förslag till skattereform har trots detta varit, att någon sänkning av det totala skattetrycket f. n. inte är möjlig. Mittenpartierna har sålunda tidigare uttalat:

På många områden i det svenska samhället råder allvarliga brister. Det gäller t. ex. vård- och utbildningssektorerna, där köproblemen är allvarliga. Det är vår uppfattning, att reformarbetet på dessa och andra områden, inte minst u-lands-hjälpen, är av sådan omfattning, att någon allmän sänkning av det totala skatte-trycket inte är möjlig f. n.

De två senaste årens utveckling har inte gett anledning till revision av detta om-döme. En genomgripande skattereform kräver därför en ganska lång övergångstid. Som följd härav måste enligt vår mening varje större skattereform genomföras i etapper. Den måste också beakta att inflationen vid oförändrade skatteskalor med-för en ständig förhöjning av skattestrycket.

Förberedelserna för reformen

Den nu framlagda propositionen (nr 70) med förslag till en reformering av viktiga delar av skattesystemet har förberetts under åtskillig tid. Förberedelse-arbetet har emellertid bedrivits på ett sätt, som markant avviker från vad som brukar vara vanligt i frågor av denna storlek. Huvuddelen av förberedelsearbetet har bedrivits i finansdepartementet utan remissbehandlat utredningsmaterial som grund.

Vid en så genomgripande skatteomläggning, som det här är fråga om, hade det varit naturligt och riktigt om företrädare för de politiska partierna och även för arbetsmarknadens parter hade fått arbeta sig fram till ett förslag, som därefter i vanlig ordning remissbehandlats. På basis av ett sådant framarbetat material skulle sedan finansministern ha lagt fram sitt förslag.

En sådan behandlingsmetod har djupa traditioner i vårt land och skulle även i detta fall medfört åtskilliga fördelar. Genom en intensiv offentlig diskussion hade förutsättningarna ökat att nå en bred uppslutning kring skattepaketet. Genom att olika remissinstanser fått tillfälle att granska ett förslag, var och en från sina spe-ciella utgångspunkter, skulle man ha kunnat presentera en bättre genomarbetad skattereform utan de svagheter i tekniska och andra avseenden som nu är för han-den. Vidare hade också finansministern på det sättet fått ökad tyngd för sin be-gäran om solidariskt ansvar för reformen inte minst från olika löntagarorganisa-tioner.

Det är egendomligt att ett skatteförslag, som i så hög grad är avsett att beröra låginkomsttagarnas problem, framläggs utan att det finns tillgång till låginkomst-utredningens ställningstaganden. Vi beklagar att låginkomstutredningen inte be-drivits med sådan skyndsamhet, att dess undersökningar och analyser kunnat vara tillgängliga vid behandlingen av skatteförslaget.

Den föreslagna skattereformen är i huvudsak finanspolitiskt neutral. Detta inne-bär emellertid inte att reformen skulle sakna verkningar i samhällsekonomiskt av-seende. Sålunda är det inte osannolikt att den i sig kan ha en viss inbyggd infla-tionseffekt. Det hade därför varit värdefullt om förslaget hade kompletterats med ett försök till analys av reformens samhällsekonomiska verkningar. Inte minst gäller detta i fråga om sparandet. Som centerpartiet och folkpartiet redan framhållit i

motionen angående den ekonomiska politiken (1970: I: 814 och II: 950) är det helt nödvändigt att vidta åtgärder för att vända den negativa utveckling som de senaste åren rått beträffande hushållssparandet.

En viktig frågeställning i detta sammanhang är, om Sverige i ett alltmer ekonomiskt integrerat Europa kan ha en skattepolitik som väsentligt avviker från andra jämförbara länders. Om skatteförslaget hade förberetts genom en parlamentarisk utredning kan man förutsätta att dessa viktiga frågeställningar också hade fått en nödvändig genomlysning.

Den nu framlagda skattereformen har visserligen redan föregåtts av intensiv debatt, men denna debatt har lidit brist på sakriktigt material. Finansministern har valt metoden att successivt låta allmänheten ta del av olika delförslag och delmoment i det samlade skattepaketet. Debatten har därigenom delvis blivit missriktad och byggts på felaktiga informationer.

Skatteförslagets presentation av det hithörande materialet har således skett på ett sätt som försvårat granskning och diskussion också sedan propositionen väl lagts fram. Oppositionspartierna har sålunda endast haft ett par veckor på sig för att ta ställning till det omfattande förslaget och utarbeta alternativ.

Huvudlinjerna i reformen

Den här framförda kritiken bör dock inte undanskymma att det nu framlagda skatteförslaget i flera avseenden överensstämmer med de krav som mittenpartierna under flera år fört fram i motioner i riksdagen. Det är också uppenbart att vår opinionsbildning påverkat den allmänna opinionen och också utövat ett inflytande på förslagets utformning.

De av mittenpartierna i denna motion framförda förslagen ligger i huvudsak inom följande områden där vi anser det nödvändigt med ändringar, kompletteringar och riktlinjer för det fortsatta reformarbetet: förbättrat barnstöd, förbättringar för folkpensionärer, behov av kompletteringar inom vissa andra bidragsområden, ändrade skatteregler för låginkomsttagare och s. k. faktiskt sambeskattade, lösningar av marginalskatteproblemet för mellaninkomster och folkpensionärers sidoinkomster, hemmabasebidrag i stället för avdrag vid beskattningen, värdesäkring genom »indexreglering» av skatteskalor och avdrag m. m.

Reformens genomförande och finansiering

De av oss framförda förslagen till förbättringar kan inte i sin helhet genomföras med verkan från den 1 januari 1971 utan förutsätter delvis ikraftträdande vid senare tidpunkt. Den med skatteförslaget sammanhängande reformverksamheten bör genomföras under de närmaste åren.

Riksdagen bör redan i år som en första etapp besluta om vissa förbättringar i förhållande till regeringens förslag. Vi syftar på ökat stöd till barnfamiljerna, omläggning av det föreslagna skatteavdraget till ett direkt bidrag till hemmabasen, vissa ändringar i beskattningsreglerna för s. k. faktiskt sambeskattade och förbättringar för vissa grupper med särskilt låga inkomster. Dessa förslag tillhör första

etappen. Vi är villiga att medverka till den ytterligare finansiering — även en eventuell justering av uttaget av mervärdeskatt — som bedöms erforderlig för att förbättringarna skall kunna genomföras. Vårt förslag innebär en riktigare avvägning av skatter och bidrag än vad som föreslagits i propositionen.

Stödet till barnförsörjare, pensionärer och vissa andra grupper

Bakgrunden

Samhällets stöd till barnförsörjarna inklusive de ensamstående barnförsörjarna består dels av kontanta bidrag, varav en del är inkomstprövade, dels av speciellt hänsynstagande inom skattesystemet samt olika former av service, som t. ex. skolmåltider, barnstugor och barnvårdscentraler. De olika delarna i detta stödsystem till barnen och barnfamiljerna måste vara väl avvägda och samordnade med varandra. Denna samordning saknas nu delvis. För närvarande arbetar olika statliga utredningar på det familjepolitiska området. Det är av största vikt att dessa arbetar skyndsamt och framför allt samordnar sitt arbete och den planering som sker beträffande bostadsförsörjning, boendeservice, olika sorters barntillsyn, daghem, familjedaghem etc.

Utformningen av den framtida familjepolitiken bör i väsentlig mån bli beroende av de resultat som ett sådant utrednings- och planeringsarbete kan leda till. Av central betydelse är därvidlag hur skattesystemet utformas. Regeringen bör föranstalta om en samlad överblick över de olika utrednings- och planeringsverksamheterna.

Skattesystem och bidragssystem är ouplösligt sammanfogade med varandra. Åtgärder på dessa områden måste ses som delar av ett sammanhängande system syftande till att ge familjerna ökad ekonomisk trygghet. Även om man tar hänsyn till de skilda förbättringar som kommit barnförsörjarna till del utöver de generella barnbidragen, är utvecklingen av det samlade barnstödet klart otillräcklig. Så till exempel är tillgången på barntillsyn — trots en viss senkommen ökning — fortfarande långt mindre än behovet.

Mittenpartierna har vid upprepade tillfällen, senast 1969 i motion II: 622, framhållit att barnfamiljerna bör erhålla en förbättring av barnstödet: »Vid en successiv skattereform med övergång till individuell beskattning bör ytterligare höjningar av barnbidraget med betydande belopp ingå som en viktig del av reformen.» Det har också allmänt framhållits, att en sådan omfördelning till förmån för barnförsörjarna skulle ske i samband med en övergång till individuell beskattning.

Den fortgående stegringen av produktiviteten inom näringslivet och de ekonomiska resurserna skall givetvis också komma barnförsörjarna till del i form av en förbättrad standard. Det är en huvuduppgift för familjepolitiken att sörja för att barnförsörjarnas ekonomiska standard inte släpar efter. I detta avseende måste vi

rikta stark kritik mot eftersläpningen för barnförsörjarnas del och mot den nu framlagda skattepropositionen.

De allmänna barnbidragens uppgift är att bidra till en jämnare fördelning av barnkostnaderna mellan barnförsörjare och andra grupper i samhället. De allmänna barnbidragen motsvarar dock endast en mindre del av de totala barnkostnaderna. Det nuvarande barnbidraget på 900 kronor per barn och år torde motsvara ca 20 à 25 % av föräldrarnas kostnader. Starka skäl talar alltså för ett förbättrat ekonomiskt stöd till barnförsörjarna.

Den nu i särskild proposition aviserade ökningen av barnbidraget med 300 kronor per barn och år innebär en mycket obetydlig förstärkning av barnbidraget. De 1 200 kronor per barn som enligt förslaget kommer att utgå år 1971 förslår i stort sett inte till mer än att köpa samma mängd varor som år 1965, då barnbidragets nuvarande storlek beslöts. Allmän prisstegring och höjd indirekt beskattning »äter upp» mellanskillnaden. När mervärdeskatten höjs från 10 till 15 procentenheter kan man räkna med att konsumentprisindex ökar nästan i motsvarande grad. Indexstegring från juli 1965 — då barnbidragets nuvarande storlek fastställdes — har beräknats till ca 26 %, och barnbidraget skulle således enbart av kompensationskäl behöva höjas med ca 235 kronor d. v. s. till ca 1 135 kronor. Resterande 65 kronor är vad som enligt denna beräkning återstår till en standardhöjning för barnfamiljerna. Slutresultatet av den föreslagna höjningen är således mycket blygsamt.

Innan skattereformen offentliggjordes fanns det otvivelaktigt bland Sveriges barnfamiljer en förväntan om att den utlovade omfördelningen av samhällets resurser i särskilt hög grad skulle komma barnförsörjarna till del. Så har emellertid inte blivit fallet. Man är i dag överens om att föräldrarna inte ensamma skall behöva bära alla barnkostnaderna. En utjämning av försörjningsbördorna mellan olika perioder i människans liv bör eftersträvas. Den standardskillnad som utan stödåtgärder skulle uppstå mellan barnförsörjare och andra skall i betydande utsträckning utjämnas.

En alltför liten del av den omfördelning som nu aviserats tillfaller barnförsörjarna. Den förväntade effekten av den kraftiga ökningen av mervärdeskatten tillför i absoluta tal statskassan 4,5 miljarder kronor. Av detta belopp går endast 540 milj. kronor till barnbidragen och 160 milj. till bidragsförskott.

Familjeskatteberedningen erhöll mycket snäva direktiv beträffande möjligheterna att föreslå åtgärder som kunnat innebära väsentliga omfördelningar. I de av familjeskatteberedningen presenterade alternativen hade trots detta 1 000, 1 100 respektive 2 200 milj. disponerats för ökning av barnstödet. Familjeskatteberedningen disponerade icke över 4,5 miljarder momspengar men förordade alltså ändå en kraftig omfördelning. I belysning härav framstår propositionens 540 milj. till ökade barnbidrag som än mer otillräckliga. Detta förhållande framstår som ett klart avsteg både från den jämlikhetssträvan som skattereformen bör ha som mål och från den inriktning som från olika håll klart uttalats som ett led i övergången till indi-

viduell beskattning. De förändringar av annat slag som genomförts förändrar inte denna helhetsbild. Vi föreslår därför att en plan upprättas för barnstödets fortsatta utbyggnad.

Indexreglering av allmänna barnbidraget

Förra gången barnbidraget höjdes var den 1 juli 1965. Att så lång tid förflyter mellan barnbidragshöjningarna är otillfredsställande. Vi vill peka på möjligheten att barnförsörjarna i likhet med andra grupper i samhället erhåller en jämnare och successivt ökande andel av den allmänna standardstegringen.

Ett ytterligare argument för en jämnare justering av barnbidragsbeloppen är de fortlöpande kostnadsfördyringarna. Det borde vara möjligt att hitta en teknik som automatiskt tillför barnfamiljerna kompensation för bl. a. kostnadsfördyringar.

Familjebudgetexpertis har nyligen beräknat en genomsnittskostnad för barn och år på ca 4 700 à 4 800 kronor. Kostnaden uppges ha stigit med ca 1 000 kronor per barn sedan 1965 d. v. s. ca 20 %. Den nu föreslagna ökningen på 300 kronor täcker endast en begränsad del av kostnadsfördyringen. Alla sådana beräkningar om barnkostnader är mycket osäkra. Utan att ta ställning till om den här framräknade barnkostnaden är helt korrekt, kan man ändå konstatera att regeringens förslag är otillräckligt.

Det finns flera sätt att åstadkomma en värdesäkring genom indexreglering. En teknik är att anknyta barnbidragen till basbeloppet. Ett stort antal bidrag är i dag redan knutna till basbeloppet. Detta ändras ju automatiskt när priser och kostnader ändras. Genom en teknik, där man använder sig av procenttal anknutet till detta basbelopp, är det möjligt att automatiskt kompensera barnförsörjarna för levnadskostnadsstegringen, som annars reducerar bidragens realvärden. Man uppnår alltså därmed värdesäkring.

Olika tekniska vägar för en indexanpassning bör självfallet prövas. Vi förutsätter att den här ovan skisserade modellen för indexreglering av barnbidraget ingående prövas och att resultatet av dessa överväganden snarast möjligt presenteras. Vi hemställer att förslag till ett system för indexreglering av barnbidragen föreläggs höstriktsdagen.

Vårdnadsbidrag

Genom samhällsutvecklingen har för allt fler föräldrar valet mellan hemarbete och förvärvsarbete utanför hemmet blivit aktuellt. Med den familjestruktur och den arbetsmarknad vi hittills haft har valsituationen i stort sett varit aktuell endast för kvinnorna.

Föräldrarna bör alltså i så stor utsträckning som möjligt kunna fritt välja mellan hemarbete och förvärvsarbete. Stat och kommun bör medverka till att ekonomiska förutsättningar för småbarnsföräldrarnas valfrihet skapas. Detta kräver ett sär-

skilt hänsynstagande till kostnaderna för vård av barn i åldrar där regelbunden tillsyn är nödvändig.

Olika konstruktioner av ett sådant stöd kan tänkas. För många kan det synas egendomligt att barnstödet skulle minska när barnen kommer upp i de verkligt konsumtionskrävande åldrarna. Å andra sidan är det obestridligt att ett barn före skolåldern medför alldeles särskilda kostnader för tillsyn. Före skolåldern kan därför under alla förhållanden sägas föreligga en speciell motivering för ett ökat barnstöd. Hur ett särskilt vårdnadsbidrag sedan i mera utvecklad omfattning skall anpassas till olika barnantal och olika åldrar är ingen självklar fråga utan behöver få en allsidig genomlysning i ett grundligt utredningsarbete.

Samtidigt torde man kunna utgå ifrån att ett vårdnadsbidrag under alla omständigheter måste komma att omfatta tiden före skolåldern. I stället för att nu helt avvakta utredningens förslag föreslår vi därför en första »grundplåt» för denna tid. En sådan kan icke få besvärande konsekvenser vid den ytterligare utbyggnaden. Vi har därmed velat betona hur angeläget det är att detta stöd snabbt börjar att byggas upp. I samband med övergången till en individuell beskattning är det också särskilt starkt motiverat.

Vi betraktar stödet till barnförsörjarna som så viktigt, att vi i en första etapp begär att ett särskilt vårdnadsbidrag för barn i åldern 0—7 år — d. v. s. före inträdet i grundskolan — på 500 kronor per barn och år utgår från den 1 januari 1971. Detta vårdnadsbidrag skall betraktas som en första åtgärd i avvaktan på ytterligare utbyggnad av det familjepolitiska stödet, som vi förutsätter bl. a. kommer att bygga på en successiv ökning av vårdnadsbidraget enligt en i förväg fastställd plan.

Pensionärernas ekonomiska situation

Mittenpartierna har under en följd av år krävt en översyn av de skatte- och bidragsregler som medför att orimliga avbränningar sker på folkpensionärernas extrainkomster när dessa höjs över en viss nivå. Effekten uppkommer vid relativt små extrainkomster. I vissa lägen har avbränningarna t. o. m. varit större än de extrainkomster som pensionären åstadkommit med en extra arbetsinsats. Då avtrappningen av det kommunala bostadstillägget och reduktionen av avdraget för nedsatt skatteförmåga sätter in vid ungefär samma inkomstläge inträffar det ofta att en folkpensionär får mycket litet utbyte av en inkomstökning.

I den nu förelagda skattereformen har en del av de negativa effekterna eliminerats, men ändringarna är ändå inte tillräckliga. Även fortsättningsvis kan folkpensionärer komma att få avstå mycket betydande delar av en inkomstökning till det allmänna genom ökade skatter och minskade bidrag. Att folkpensionärer med blygsamma extrainkomster i mycket stor utsträckning får en marginalbelastning på 90 % måste anses som helt otillfredsställande.

En annan brist är, att åtgärder för låginkomsttagarna inte innefattar en snabbare

höjning av folkpensionstillskottet åt folkpensionärer med liten eller ingen ATP än den som beslöts i fjol, att successivt genomföras under en tioårsperiod 1969—1978. Enligt detta beslut skall sålunda folkpensionen höjas upp till en viss garantinivå genom pensionstillskott som höjes varje år. Pensionstillskottet skall enligt förslaget varje år under tioårsperioden ökas med 3 % av basbeloppet. Vi anhåller om förslag till 1971 års riksdag om införande av ett extra pensionstillskott med ikraftträdande snarast möjligt.

Övriga grupper

Vid sidan av barnförsörjare och folkpensionärer är också en rad andra grupper i samhället helt eller delvis beroende av olika sociala förmåner och bidrag för sin försörjning. Som en följd av de prishöjningar som bl. a. mervärdesskattehöjningen kan väntas medföra kommer dessa att sättas i en oförmånlig situation i den mån förmånerna inte är indexreglerade och åtgärder inte vidtas för att säkerställa förmånernas realvärde. Effekten av momshöjningen blir i många fall desto kännbarare som bidragen inte fått följa med i de senaste årens prisutveckling. En direkt bindning till konsumentprisernas utveckling genom särskilda indexklausuler finns f. ö. bara i vissa fall.

De icke indexreglerade bidragsformer det här är fråga om är bl. a. studiebidrag och andra förmåner till vuxna studerande på gymnasie- och universitetsnivå, bidrag till arbetsmarknadsutbildning, vissa andra arbetsmarknadsbidrag, stödet till värnpliktigas familjer och andra värnpliktsociala förmåner samt ersättningar inom sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen.

Andra grupper har å sin sida förmåner som följer prisutvecklingen på samma sätt som folkpensionerna. Det gäller bl. a. förmåner som invaliditetstillägg och invaliditetsersättning, studiemedel och begravningshjälp inom ramen för yrkesskadeförsäkringen.

Det är enligt vår mening nödvändigt att söka trygga levnadsstandarden för grupper som är beroende av de angivna sociala förmånerna genom en successiv höjning av beloppen. Minimimålsättningen måste därvid vara att återge bidragen det reella värde de tidigare haft.

Den direkta beskattningen

Bidrag till hemarbetande make

Vi noterar med tillfredsställelse regeringens vilja att tillmötesgå mittenpartiernas gamla krav på en individuell beskattning. Detta krav har från vårt håll alltid varit förenat med förbehåll om att vissa grupper måste särbehandlas och kompenseras i samband med övergången. I annat fall skulle de drabbas på ett oförsvarligt sätt av den individuella beskattningens genomförande.

Genom övergång till individuell beskattning måste barnförsörjarna ges ett ökat samhällsstöd. Som nämnts i det föregående anser vi, att regeringsförslaget är klart otillräckligt på denna punkt.

En annan grupp man måste ta särskild hänsyn till just i samband med övergången är de familjer, där kvinnan av olika skäl har svårigheter att gå ut på arbetsmarknaden. Möjligheterna för båda makarna att få arbete på en ort med ensidig näringslivsstruktur är ofta begränsade. Alder eller utbildningsbakgrund kan utgöra allvarliga hinder. Uppenbart är att övergången ställer ökade krav på samhällets arbetsmarknads- och utbildningspolitik. En allmän sysselsättningsförsäkring måste förverkligas.

Finansministern har valt att utforma övergångsbestämmelserna så, att de generellt gäller familjer där den ene maken är förvärvsarbetande. Att man i propositionen väljer konstruktionen med avdrag på skatten i stället för avdrag på inkomsten anser vi vara en åtgärd i rätt riktning. Därigenom får avdraget för hemmamaken lika värde oavsett inkomst.

Trots detta kan allvarliga invändningar resas mot propositionens förslag. Sålunda lämnas hustru (hemmamaken) utan stöd eller med begränsat stöd i sådana fall, då makens inkomst ej är tillräcklig för att avdraget skall kunna helt utnyttjas. Man måste förutsätta att den som är gift med exempelvis en arbetslös, en långvarigt sjuk eller någon som av annan anledning har mycket blygsamma inkomster bäst behöver stödet. Övergångsregeln vid införande av individuell beskattning bör därför självfallet gälla makar även i sådana fall. För att komma till rätta med denna brist i propositionens förslag föreslår vi i stället för avdraget att ett hemmamakebidrag om 1 800 kronor per år införes att utbetalas till hemmamaken. Motsvarande bidrag bör också utgå till ensamstående med hemmavarande barn under 18 år.

Bidragmetoden har den fördelen, att den hemmavarande maken därigenom kommer att få ett belopp med egen dispositionsrätt. Vidare får man genom ett bidrag en mer konsekvent genomförd individuell beskattning men samtidigt ett särskilt stöd direkt till dem som är i behov av särskild kompensation. Det är vidare en fördel att makens skatt inte påverkas, då en hemmamake går ut i förvärvsarbete.

I fråga om avtrappning och övriga rent tekniska detaljer bör samma regler gälla som för avdraget i propositionen, d. v. s. bidraget bör avtrappas efter hand som den hemmavarande maken får inkomster för att helt upphöra vid en årsinkomst av 4 500 kronor. För ensamstående med barn bör ingen avtrappning ske.

Ett bidrag torde i jämförelse med ett avdrag komma att medföra ett visst administrativt merarbete. Om reglerna för bidrag huvudsakligen följer de föreslagna reglerna för avdraget, bör emellertid merarbetet kunna bli minimalt. En teknisk översyn bör göras så att förslag kan föreläggas höstriksdagen.

Skillnaderna i de lägre inkomstskikten framgår av nedanstående tabell:

Effekten av införande av hemmamakebidrag i stället för avdrag på skatten för inkomstagare med upp till 12 000 kronor i årsinkomst.

Årsinkomst	Regeringens förslag		Vårt förslag	Merinkomst för familjen med vårt förslag
	Direkt skatt	Direkt skatt	Hemmamakebidrag	
Gift man med hemmafru				
4 000	12	12	1 800	+1 800
6 000	38	585	1 800	+1 253
8 000	50	1 398	1 800	+ 452
10 000	327	2 127	1 800	—
Ogift med barn				
4 000	12	12	1 800	+1 800
6 000	38	38	1 800	+1 800
8 000	50	602	1 800	+1 248
10 000	63	1 407	1 800	+ 456

Marginalbeskattningen

En av bristerna i propositionen är att man inte presenterat några marginalskatte-tabeller för det föreslagna skattesystemet. Sådana uppgifter om marginaleffekter är nödvändiga för en allsidig belysning av skatteförslaget och dess konsekvenser. Vi publicerar därför i denna motion de marginalskatte-tabeller som saknas i regeringens proposition.

Marginalskatt enligt nuvarande regler och enligt regeringsförslaget

(Statlig inkomstskatt, kommunal inkomstskatt /utdeb. 21 kr./ folkpensionsavgift och sjukförsäkringsavgift)

Årsinkomst kr.	Ensamstående		Gift man. Hustrun saknar inkomst	
	nuvarande regler %	förslaget i prop. %	nuvarande regler %	förslaget i prop. %
1	2	3	4	5
— 5 000	11.8	3.3 (— 8.5)	0.7	0.5 (— 0.2)
5 000— 10 000	40.2	39.2 (— 1.0)	24.5	6.0 (—18.5)
10 000— 15 000	42.8	36.7 (— 6.1)	43.8	36.7 (— 7.1)
15 000— 20 000	47.0	36.5 (—10.5)	36.5	36.5 (± 0.0)
20 000— 25 000	49.4	42.4 (— 7.0)	39.6	42.4 (+ 2.8)
25 000— 30 000	52.2	48.3 (— 3.9)	45.8	48.3 (+ 2.5)
30 000— 35 000	54.9	56.7 (+ 1.8)	46.8	56.7 (+ 9.9)
35 000— 40 000	57.5	59.2 (+ 1.7)	52.5	59.2 (+ 6.7)
40 000— 45 000	56.5	58.8 (+ 2.3)	53.5	58.8 (+ 5.3)
45 000— 50 000	56.4	58.8 (+ 2.4)	54.8	58.8 (+ 4.0)

50 000— 55 000	58.3	58.8 (+ 0.5)	54.8	58.8 (+ 4.0)
55 000— 60 000	60.5	59.0 (— 1.5)	59.6	59.0 (— 0.6)
60 000— 65 000	60.4	59.0 (— 1.4)	59.6	59.0 (— 0.6)
65 000— 70 000	60.4	59.0 (— 1.4)	59.7	59.0 (— 0.7)
70 000— 75 000	60.5	64.2 (+ 3.7)	59.6	64.2 (+ 4.6)
75 000— 80 000	62.4	65.0 (+ 2.6)	59.6	65.0 (+ 5.4)
80 000— 85 000	64.5	65.0 (+ 0.5)	64.5	65.0 (+ 0.5)
85 000— 90 000	64.4	65.0 (+ 0.6)	64.4	65.0 (+ 0.6)
90 000— 95 000	64.4	65.0 (+ 0.6)	64.5	65.0 (+ 0.5)
95 000—100 000	64.5	65.0 (+ 0.5)	64.4	65.0 (+ 0.6)
100 000—125 000	64.4	69.9 (+ 5.5)	64.5	69.9 (+ 5.4)
125 000—150 000	68.2	70.0 (+ 1.8)	67.7	70.0 (+ 2.3)
150 000—200 000	69.5	74.9 (+ 5.4)	69.3	74.9 (+ 5.6)
200 000—250 000	73.3	75.0 (+ 1.7)	73.3	75.0 (+ 1.7)
250 000—300 000	73.3	75.0 (+ 1.7)	73.3	75.0 (+ 1.7)

Marginalskattetabellen avslöjar ett antal svagheter i skatteförslaget, som det finns anledning att påpeka:

1. Marginalskatterna börjar stiga för en gift man vars hustru saknar inkomst redan vid 20 000 kronors inkomst jämfört med nuvarande regler. Den starkaste skärpningen inträffar i inkomstskiktet 30 000—35 000 kronor. Förändringen i marginalskatterna innebär således huvudsakligen, att inkomsttagare med 30 000 kronor och närmast däröver höjts upp så att de kommit i nivå med höginkomsttagarna mellan 50 000 och 70 000 kronor. Det är naturligtvis en tvivelaktig förändring. Allt fler kommer efter hand att få betala över 55 % av en inkomstökning i skatt, vilket enligt förslaget inträffar för en person med 30 000 kronors årsinkomst. Den som har 35 000 kronors årsinkomst betalar 60 % av inkomster därutöver.

2. Marginalskatteökningarna i förhållande till nuvarande regler stiger inte konsekvent med ökande inkomster. Skärpningarna är särskilt markerade vid 30 000—40 000 kronors inkomst för att därefter avta eller t. o. m. försvinna och övergå i sin motsats för inkomster mellan 55 000 och 70 000 kronor. Det måste vidare upplevas som orättvist att en person med 35 000 kronors årsinkomst får betala lika mycket eller i en del fall något mer av ett inkomstillskott på 100 kronor än vad en inkomsttagare med dubbla inkomsten behöver göra.

Det är angeläget att åstadkomma en minskning av marginalskatterna i de inkomstlägen där propositionen skärper marginalskatten — d.v.s. mellan 20 000 och 55 000 kronor — och det är givetvis särskilt angeläget där marginalskatten skärps markant, d.v.s. i inkomstskikten 30 000—40 000 kronor. Det skulle innebära en rättvisare behandling i förhållande till högre inkomsttagare och en mindre sänkning av den totala skatten för berörda mellaninkomstgrupper.

Skatteskalorna och inflationen

Ett särskilt problem är inflationens verkningar på själva skattesystemet. En väsentlig brist i regeringens skatteförslag är sålunda att man inte vidtar någon åtgärd för att hindra att skattesystemet genom inflationens verkningar får andra effekter än vad som avsetts. Eftersom man har att räkna med en stigande prisnivå de när-

maste åren, skulle ett genomförande av förslaget kunna medföra att den faktiska marginalbeskattningen blir väsentligt större vid en sannolik utveckling av löneinkomster och priser än vad skatteskalorna anger.

I de marginalskattetabeller som vi publicerar i denna motion kan man läsa, att en låginkomsttagare med 15 000—20 000 kronor får en marginalskatt på 36,5 %, medan mellan- och höginkomsttagare får marginalskatter som varierar mellan ca 59 % i skiktet 35 000—70 000 och 65 % i skiktet 70 000—100 000 kronors inkomst. Om inte skatteskalorna med jämna mellanrum omräknas med hänsyn till penningvärdets fall, kommer låginkomsttagare att få vidkännas marginalskatter som finansministern avsett för dem som har högre inkomster.

Om regeringens förslag antas utan komplettering till skydd mot inflationens skatteförhöjande verkningar, kommer låginkomsttagarna att drabbas hårdast. Det måste vara angeläget att undvika detta. Eljest försvåras eller omöjliggöres den höjning av levnadsstandarden som man på alla håll förklarat sig eftertrakta för låginkomsttagarnas del och som vi från folkpartiets och centerpartiets sida länge förordat.

Enligt vår mening bör skatteskalorna liksom grundavdragen värdesäkras, så att man förhindrar, att inflationen medför en inte avsedd skärpning av skattetrycket. I princip bör även övriga avdrag vara värdesäkra. Olika tekniska metoder finns att justera skatteuttaget med hänsyn till inflationen. Man kan ha olika hög ambitionsgrad och justeringarna kan göras med olika periodicitet.

Skattesystemet har också en finanspolitisk uppgift. Förändringar i det totala skatteuttaget måste sålunda i vissa lägen användas för att motverka övertryck i ekonomin och bekämpa inflationen. Skattesystemet bör dock inte vara så konstruerat, att det reella skattetrycket automatiskt skärps och att skatternas fördelning ändras till lägre inkomsters nackdel när penningvärdet försämras. Finanspolitiskt motiverade skattehöjningar bör liksom andra förändringar i beskattningen beslutas av riksdagen i grundlagsenlig ordning. Förslag enligt ovanstående riktlinjer bör efter utredning snarast föreläggas riksdagen.

Faktisk sambeskattning

Med de föreslagna reglerna för beskattning av äkta makar skall individuell beskattning i princip äga rum för alla arbetsinkomster (A-inkomst). Skatten på kapitalinkomster och liknande sidoinkomster (B-inkomst) skall däremot beräknas som om inkomsterna i sin helhet tillfallit den av makarna som har den största inkomsten. Inkomster från förvärvskällorna kapital och annan fastighet skall alltid räknas som B-inkomst. Däremot skall inkomster från jordbruk, fastighet och rörelse anses som arbetsinkomster, om den skattskyldige varit verksam i förvärvskälla i ej blott ringa omfattning. För flertalet jordbrukare och rörelseidkare kommer praktiskt taget all inkomst därigenom att utgöra A-inkomst. Utgöres inkomsterna av arrendeavgifter eller drivs verksamheten vid sidan av annan förvärvsverksamhet kommer inkomster av jordbruksfastighet och rörelse dock att utgöra B-inkomst.

Då det gäller reglerna beträffande vem som i skattehänseende skall upp bära

och deklarerar den inkomst som uppkommer i ett jordbruk eller en rörelse föreslås inga ändringar i propositionen. I det helt övervägande antalet fall torde därför även i fortsättningen hela inkomsten komma att redovisas hos den ene av makarna, även när den andre utfört en betydande arbetsinsats i företaget. Därmed skulle s. k. faktisk sambeskattnings komma att kvarstå även i det nya skattesystemet.

Möjligheterna att i sådana fall erhålla det bidrag på 1 800 kronor (alt. erhålla reduktion av skatten med högst 1 800 kronor), som avses utgå då den andre av makarna har mycket liten eller helt saknar inkomst samt rätten till förvärvs-avdrag på högst 1 000 kronor om makarna har barn, undanröjer dock i lägre inkomstskikt olägenheterna med den faktiska sambeskattnings. Understiger sådana makars sammanlagda inkomst ca 30 000 kronor, är beskattningseffekten sålunda inte till nackdel för de skattskyldiga.

I inkomstlägen däröver innebär däremot den faktiska sambeskattnings en allmer ökad skattebelastning jämfört med om makarna beskattas var för sig efter vars och ens arbetsinsats. Det är därför från både principiell och praktisk synpunkt angeläget att öppna möjligheterna till någon form av individuell beskattning, om båda makarna varit verksamma i förvärvskällan i ej blott ringa omfattning. Redan enligt nu gällande regler och enligt propositionen finns möjligheter i de allra flesta fall att åstadkomma den här åsyftade uppdelningen av inkomsten om rörelsen ombildas till ett aktiebolag eller handelsbolag. I samband med den skärpta uppmärksamheten på fördelar förenade med individuell beskattning, som kan förutses på grund av skatteförslagets behandling, torde bolagsbildning bli vanligare än nu. Man måste dock ifrågasätta, om enbart de som väl behärskar de tekniska problem som sammanhänger med en bolagsbildning skall få den individuella beskattningens fördelar. Detta kan inte vara motiverat. Skattesystemet skall så långt möjligt vara neutralt till valet av företagsform.

För att underlätta taxeringsarbetet bör inkomsten för den make som är att anse som medhjälpare i företaget beräknas efter en schablonmetod. Reglerna om uppdelning av jordbruks- och rörelseinkomster bör dessutom — åtminstone tills de hunnit prövas i praktiskt bruk — utformas restriktivt för att förekomma missbruk och hindra att bestämmelserna utnyttjas för att kringgå sambeskattnings av kapitalinkomster. Man bör — oavsett företagsform — kunna kräva någon form av dokumentation av arbetsinsatser och att verklig utbetalning har skett av lönen och därmed förenade sociala avgifter.

Skäligheten i den gjorda uppdelningen av inkomsten prövas av taxeringsmyndigheterna på i princip samma sätt som sker t. ex. beträffande barns arbetsinsatser redan i dag.

Den medhjälpare maken bör efter denna prövning inte få ta upp större del av den gemensamma inkomsten än som svarar mot tre gånger basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring (f. n. 18 900 kronor). Har den medhjälpare makens arbetsinsats i förvärvskällan varit av mindre repektive av väsentligt mindre omfattning än den andres, bör den förres inkomst få upptas till två gånger respektive en gång basbeloppet.

Nedsatt skatteförmåga

Nu gällande skattelagstiftning innehåller regler om extra avdrag vid taxeringen i vissa fall vid nedsatt skatteförmåga. Syftet med dessa bestämmelser är att trygga ett skattefritt existensminimum och lätta skattebördan för grupper med särskilt låg skattekraft.

Enligt vår uppfattning bör de regler som nu avses komma att gälla för folkpensionärer utvidgas till att omfatta även andra grupper av låginkomsttagare. De preciserade formerna för en sådan vidgning bör prövas. Avdraget för nedsatt skatteförmåga bör därvid inte exklusivt knytas till grupper, som på grund av sjukdom, arbetslöshet, särskilt stor försörjningsbörda och liknande omständigheter har nedsatt skattekraft, utan också i vissa fall kunna utnyttjas av andra fulltidsarbetande med särskilt låga inkomster, vilka har att dra försorg om sin egen och sin familjs huvudsakliga försörjning.

Även om den tillgängliga inkomststatistiken måste tolkas med stor försiktighet, är det ställt utom allt tvivel att betydande grupper, som måste försörja sig själva och sin familj huvudsakligen genom egna arbetsinkomster, inte uppnår större inkomster vid fulltidsarbete än som svarar mot den inkomst huvudparten av folkpensionärerna kommer upp till. Inkomsttagare av detta slag återfinns i stor utsträckning bland dem som vårdar gamla och sjuka i hemmet, inom det mindre jordbruket men också inom industri och handel. De utgörs i betydande utsträckning av inkomsttagare i relativt hög ålder.

Det är enligt vår mening angeläget att i större utsträckning än regeringen föreslagit söka åstadkomma en standardökning för just dessa grupper. En metod som vi föreslagit för att uppnå en sådan effekt är, att den föreslagna reduktionen av skatten för makar, av vilka bara en har förvärvsarbete, byts ut mot ett direkt bidrag. Genom detta hemmamakebidrag kan de mest utpräglade låginkomsttagarfamiljerna få ett välbehövligt stöd.

Ensamstående utan barn bör i särskilda fall kunna få en motsvarande standardförbättring genom att den för folkpensionärer föreslagna rätten till avdrag för nedsatt skatteförmåga på särskilda skäl kan gälla även vissa inkomsttagare med fulltidsarbete i motsvarande låga inkomstlägen. Speciellt anmärkningsvärda är de skatte- och avgiftsuttag, som i dag förekommer för personer med vårdnadsuppgifter, vilkas inkomster till övervägande del består av fritt vivre. Särskild hänsyn måste självfallet också tas till de personer som på grund av handikapp och därav följande ökade kostnader har nedsatt skatteförmåga.

Det ligger i sakens natur, att man till en början får iaktta en viss försiktighet vid tillämpningen av ovan anförda viktiga principer. Vägledning härför bör ges genom riksskatteverkets försorg. Förslag om detta bör föreläggas höstriktsdagen.

Minimiinkomst

Den nu föreslagna skattereformen är i första hand inriktad på en omfördelning via skatterna. Det innebär i allmänhet inte att situationen för de allra sämst ställda

förbättras, eftersom de inte kan bistås genom skattelättnader. Bortsett från kompensationen för mervärdeskattens höjning till barnfamiljer och folkpensionärer, sker ingen förbättring för de mest konsumtionssvaga grupperna.

Trots vårt omfattande ekonomiska trygghetssystem riskerar därför stora grupper — och oftast de allra sämst ställda — att även i fortsättningen hamna utanför både välfärdsstegringen och den ekonomiska utjämning som i första hand borde komma dem till godo. Svårigheterna att nå denna heterogena grupp genom inkomstöverföringar är uppenbara. I gruppen finns t. ex. långtidsarbetslösa och sjuka. Många av dem som inte arbetar på heltid finns också i låginkomstgruppen. Ensamma vårdnadshavare och äldre eller handikappade tillhör ofta de deltidsarbetande. De stora skillnaderna i arbets- och inkomstmöjligheter mellan olika näringar och delar av landet återspeglas också i dessa förhållanden.

På längre sikt bör det sociala trygghetssystemet förstärkas. Därvid uppkommer frågan om någon form av garanterad minimiinkomst för alla. Syftet med en sådan generell trygghetsförsäkring skulle bl. a. vara att förbättra den ekonomiska situationen för de sämst ställda i samhället. Direkt inkomstöverföring är den enda möjliga metoden för att bistå dessa. Den sannolika höga andelen indirekt skatt även på lång sikt skärper kravet på en garanterad inkomst.

Vi har redan i tidigare sammanhang krävt ett avdrag på den slutgiltiga skatten. Med en sådan metod kan man effektivt hjälpa låginkomsttagare samtidigt som man undviker de besvärande tröskeeffekter som blir en nödvändig följd av de avtrappade grundavdrag på inkomsten som propositionen föreslår. Emellertid blir även denna metod ofullkomlig i de fall inkomst saknas eller är otillräcklig. Genom påbyggnad med s. k. negativ skatt kan man komma ett steg längre. Även då blir emellertid metoden ofullkomlig. De som helt saknar beskattningsbar inkomst kommer således att lämnas utanför. Det finns därför skäl att låta övervägandena även omfatta någon form av garanterad minimiinkomst. En sådan lösning kräver emellertid en fullständig jämförbarhet mellan olika inkomstbelopp. För att få en möjlighet att överblicka de verkliga behoven torde därför en mängd nu icke skattepliktiga inkomster få lov att göras skattepliktiga och en beloppsmässig justering ske i anslutning därtill. Både tekniskt och ekonomiskt har frågan en utomordentligt stor räckvidd. Den måste därför med nödvändighet ses i ett långt perspektiv. Samtidigt har den en sådan vikt, att det omfattande och säkerligen tidskrävande utredningsarbete som måste föregå en sådan reform icke bör uppskjutas utan snarast möjligt igångsättas.

Den kommunala beskattningen

Kraven på en genomgripande skattereform har som tidigare nämnts inte minst vuxit fram som en konsekvens av den ändring i skattesystemets struktur som har sin grund i de senaste årens snabba expansion på det kommunala området. Utdebiteringen i kommunerna har på kort tid ökat mycket kraftigt, och det finns anledning att under de närmaste åren räkna med en fortsatt höjning. De senaste tio åren har den genomsnittliga kommunala utdebiteringen sålunda ökat med omkring

50 procent eller från ca 14 kronor per skattekrona omkring år 1960 till ca 21 kronor för innevarande år. Den genomsnittliga skattesatsen 1975 kan komma att uppgå till ca 25 kronor och 1980 till inte mindre än 30 kronor. Det finns de som hävdar att kommunernas starkt växande utgifter förklaras till stor del med att kommunerna inte minst genom statliga direktiv kommit att få svara för nya uppgifter inom en rad kostnadskrävande områden såsom bostadsförsörjningen, skolväsendet, åldrings- och sjukvården, vuxenutbildningen och miljövården. Den kostnadsöverflyttning på kommunerna som därvid ägt rum har haft allvarliga konsekvenser ur skattepolitisk synpunkt, trots att den inte varit föremål för någon egentlig skattepolitisk prövning.

Kommunalskatten är proportionell. Den hittillsvarande ordningen med rätt att dra av erlagd kommunalskatt vid taxeringen till statlig inkomstskatt har emellertid skapat vissa regressiva inslag i den kommunala beskattningen. Utdebiteringshöjningarna har därför träffat de lägsta inkomsttagarna särskilt hårt. Som en följd av den hittillsvarande utvecklingen har kommunalskatten blivit den dominerande skattebördan för en växande del av inkomsttagarna.

Denna åtgärd bidrar emellertid samtidigt till att öka skillnaderna i skattebelastning mellan personer med samma inkomst, som bor i kommuner med olika hög utdebitering. Som framhålls i propositionen har visserligen skillnaderna i utdebiteringen minskat sedan de statliga bidragen för kommunal skatteutjämning infördes 1965. Särskilt markant är, att de tidigare geografiska skillnaderna med vissa områden med hög och andra med låg utdebitering delvis jämnats ut. De senaste åren har dock utjämningen avstannat och utbytt mot en ökad spridning. Skillnaden mellan den fjärdedel av landets kommuner som hade högst kommunalskatt och den fjärdedel som hade den lägsta skatten var 1965 2: 32 kronor och sjönk till som lägst 1: 63 kronor 1967 samt har sedan stigit till 1: 79 1969. Spridningen har ökat ytterligare under 1970.

Härtill har bidragit de alltmer ökade anspråken på kommunerna från statsmakternas sida, åtstramningen på lånemarknaden och den för kommunerna mycket kännbara inflationen. Statsbidragsgivningen har dessutom i vissa hänseenden varit så konstruerad, att den direkt stimulerat till onödigt höga kommunala utgifter. En mycket stor del av ansvaret för kommunalskattestegringarna faller således på statsmakterna.

Höjningen av grundavdraget vid den kommunala beskattningen har främst effekter på den kommunala ekonomin. Åtgärder måste därför vidtas för att motverka skattebortfallet, som vid en höjning av grundavdraget till 4 500 kronor i propositionen beräknas till omkring 1 miljard kronor. Det är en uppenbar brist i propositionen att förslaget innebär en minskning av kommunernas skatteintäkter på ca 1 miljard och att problemet hur kompensation skall ges härför avfärdas med endast någon mening om att så skall ske. Däremot får man icke någon klarhet i hur detta skall gå till, ännu mindre någon garanti för att det verkligen blir en reell kompensation. Hur kompensation härför skall uppnås behövde finnas med i bilden, när dessa förändringar görs. Denna fråga är emellertid skjuten på framtiden.

Med hänsyn till att kommunerna i stor utsträckning flerårsplanerar sin budget blir oklarheten på denna punkt mycket oläglig och försvårande för den kommunala planeringen.

Såsom kommunalskatteavdraget varit utformat under de senaste åren har de lägsta inkomsttagarna i högskattekommunerna icke fått någon kompensation jämfört med motsvarande i lågskattekommunerna. Anledningen härtill har varit konstruktionen av det år 1965 införda schablonavdraget för kommunalskatten. Det var en viktig åtgärd för att lätta bördan för låginkomsttagarna, men det medförde samtidigt konsekvenser just för dem som bor i högskattekommunerna. Dessa åtgärder är typiska för det lappverk som åstadkommits under senare år och som gjort våra krav på en större samlad skattereform så väl motiverade; ett problem löstes och ett nytt skapades. Efter förslaget i denna proposition har det i fråga om möjligheten att kompensera sig för kommunalskatten blivit jämlikhet mellan hög- och låginkomsttagare, men det har i stället blivit en ännu större skillnad mellan hög- och lågskattekommunernas invånare.

Med kommunernas nuvarande ekonomiska situation är det nödvändigt att staten fullt ut kompenserar varje enskild kommun för de minskade skatteinkomsterna. Det är också nödvändigt att åtgärder vidtas för att åstadkomma en ytterligare utjämning av de kommunala skattesatserna, inte minst för att motverka de negativa verkningarna av borttagandet av kommunalskatteavdraget.

Finansministern anmäler också i proposition nr 70 att han har för avsikt att utreda formerna för kompensation till kommunerna och för en utökning av möjligheterna att medge bidrag inom det kommunala skatteutjämningsystemets ram, som kan kompensera innevånare i kommuner med särskilt hög kommunalskatt för de negativa effekter som där följer med borttagandet av kommunalskatteavdraget. Riksdagen begärde redan i fjol, efter motioner från centerpartiet och folkpartiet, en utredning om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun. Det är enligt vår mening nödvändigt att denna nu tillsätts och bedriver sitt arbete med största skyndsamt. Härutöver bör klagande uttalande göras av innebörd att varje enskild kommun skall kompenseras för skattebortfall.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 70 måtte

I. a) i princip besluta, att i propositionen föreslagna hemmakeavdrag skall ersättas med hemmakebidrag enligt vad i motionen har angivits, samt

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att förslag till utformning av sådant hemmakebidrag efter teknisk beredning förelägges årets höstriksdag;

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till årets höstriksdag om

a) rätt till individuell beskattning enligt i motionen angivna grunder i fall där båda makarna varit verksamma i förvärvskäl-

lan i ej blott ringa omfattning, t. ex. inom jordbruk, handel, hantverk och småindustri samt för fria yrkesutövare,

b) möjligheter för fulltidsarbetande med särskilt låga inkomster till avdrag vid beskattningen i överensstämmelse med vad som anförts i motionen;

III. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till 1971 års riksdag

a) om införande av ett extra pensionstillskott med ikraftträdande snarast möjligt,

b) om förslag till mildare marginalbelastning av folkpensionärens sidoinkomster;

IV. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

a) om utredning angående utformningen av »indexreglering» av skatteskalen och olika avdrag i beskattningssystemet eller andra åtgärder med syfte att garantera, att en fortgående prisstegring inte som hittills väsentligt skärper skattetrycket,

b) om utredning angående sådan utformning av skatteskalen, att den med propositionen följande marginalskatteökningen i inkomstskikten 20 000—55 000 kronor och med maximum vid 35 000 kronor dämpas i enlighet med vad som anförts i motionen,

c) att frågan om full kompensation för kommunerna för skattebortfall, som föranledes av reformen, skyndsamt upptages till utredning och förslag,

d) att vid den aviserade utredningen om det kommunala skatteutjämningsystemet även må prövas kostnadsfördelningen i stort mellan staten och kommunerna,

e) om utredning angående förutsättningarna för garanterade minimiinkomster.

Stockholm den 1 april 1970

Gunnar Helén (fp)

Torsten Bengtson (cp)